

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ดังที่ บุญถิ่น อัตถากร กล่าวว่ "ประเทศใดไม่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ แต่หากขาด แคลนแรงงานมนุษย์ก็จะนำทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นมาคิดแปลง และปรับปรุงให้เป็นสิ่ง อุดม โภค บริโภคได้ ทรัพยากรเหล่านั้นก็ไร้ความหมาย ไม่ก่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจแต่ อยางใด"¹ และ ม.ล.ปิ่น มาลากุล โลกกล่าวว่า "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสร้าง เสริมแรงงานมนุษย์ที่มีคุณภาพสูงให้กับประเทศด้วยการให้การศึกษา จึง เป็นเรื่องจำเป็น อยางยิ่ง เพราะการศึกษาคือเครื่องมืออันสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการ พัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือวัฒนธรรม การพัฒนาคนต่าง ๆ ต้องอาศัยกำลังคนเป็นปัจจัยสำคัญ และกำลังคนจะมีประสิทธิภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา"² ดังนั้น การศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด คอตัว บุคคลและความรุ่งเรืองของประเทศ รัฐบาลใดที่ตระหนักถึงความสำคัญอันนี้ จึงได้ตรา พระราชบัญญัติประถมศึกษาขึ้น และยังจัดให้มีการศึกษาระดับต่าง ๆ จนถึงชั้นอุดมศึกษาเพื่อ ส่งเสริมการศึกษาของพลเมืองทุกระดับ เขียวพา เคชะคุปต์ ได้กล่าวว่า "สำหรับการ

---

¹บุญถิ่น อัตถากร, "แนวนโยบายการผลิตรายในอนาคต", เอกสารชุดแผน แพรการศึกษา 10 : (18 ตุลาคม 2514) : 11.

²ปิ่น มาลากุล, ม.ล., "การปฏิรูปการศึกษา", รายงานคณะกรรมการ วางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2518), หน้าค่านำ.

จัดการประถมศึกษาถือว่าเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่มีความสำคัญต่อผู้เรียนและประเทศชาติอย่างยิ่ง เพราะมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้และพัฒนาการขั้นมูลฐาน อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ และการปฏิบัติงานในระดับสูงขึ้นไป ผู้เรียนจะได้รับการหล่อหลอมบุคลิกภาพ การปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่ดียิ่ง ตลอดจนฝึกการเผชิญปัญหาต่าง ๆ ควบคู่การวิเคราะห์หาวิธีที่ชอบด้วยเหตุผล ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเติบโตในสังคมได้อย่างเป็นสุข และเป็นกำลังของชาติอย่างสมภาคภูมิ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา"¹ เช่น ประเทศไทยการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาระดับเดียวกับที่คนไทยมีโอกาสได้ศึกษาเกือบทั่วถึง

สำหรับการจัดการศึกษาในประเทศไทยเท่าที่ผ่านมา ปรากฏว่า ผลผลิตทางการศึกษา โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาซึ่ง เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน และถือว่ามีสำคัญมากระดับหนึ่งนั้น นักเรียนจำนวนมากไม่มีคุณภาพ ทั้งที่มีการกล่าวถึงความล้มเหลวของการประถมศึกษาในปัจจุบันว่า นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อ่านไม่ออกและเขียนหนังสือไม่ได้ จากรายงานการวิจัยของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ในปี พ.ศ. 2512 นักเรียนที่จบชั้น ป. 4 ไปแล้ว อ่านหนังสือไม่ออกและเขียนไม่ได้มีจำนวนถึงร้อยละ 33² นอกจากนี้ในแต่ละปียังมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ตกซ้ำชั้น และออกจากโรงเรียนกลางคันอีกเป็นจำนวนมาก กรมสามัญศึกษา รายงานให้เห็นว่า ในปี พ.ศ. 2514 มีนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สอบตกทั่วประเทศถึง 740,855 คน³ นับแต่ปีการศึกษา 2506 เป็นต้นมา จำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นมีอัตราการตกซ้ำชั้นโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 16-17 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

¹ เขาวพา เดชะคุปต์, "กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 1.

² กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัยเรื่องสภาพการรู้หนังสือของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (พระนคร : พ.ศ. 2512), หน้า 38.

³ กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานประจำปี 2514 (พระนคร : พ.ศ. 2515), หน้า 134.

เกี่ยวกับมาตรฐาน คุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ หรือคดยคุณภาพเช่นนี้ มีสาเหตุหลายประการ อันได้แก่ จำนวนครูที่ยังขาดความรู้ความสามารถในวิชาชีพ ความพร้อมของผู้เรียน และอุปกรณ์การเรียนการสอน วิธีหนึ่งที่จะแก้ไขสาเหตุเหล่านี้ และช่วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในระดับประถมศึกษาคือ การนิเทศการศึกษา ซึ่งโดยปกติแล้ว เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่นี้ คือศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์กรม ศึกษานิเทศก์เขต และศึกษาพิเศษประจำจังหวัด

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหน้าที่ของศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2519 มีดังนี้

1. นิเทศการสอน และการบริหารงานวิชาการ หรือเป็นที่ปรึกษางานวิชาการ ในสถานศึกษาที่อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบ
2. ตรวจสอบและควบคุมสถานศึกษาในฐานะพนักงาน เจ้าหน้าที่ ตามที่กฎหมายระบุไว้
3. ศึกษา ทดลอง วิจัย ในเรื่องเกี่ยวกับการสอน การเรียน ด้านวิชาการ ตลอดจนงานการบริหารการศึกษา
4. พิจารณาและพัฒนาหลักสูตร แบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน การสอน หรือแนวการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน
5. จัดทำคู่มือครู เอกสารทางวิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน
6. ปรับปรุง ส่งเสริม คุณภาพการเรียนการสอน และการบริหารการศึกษาโดยในวกรรมทางการศึกษาต่าง ๆ
7. จัดประชุม อบรม สัมมนา ครู อาจารย์หรือผู้บริหารการศึกษา เพื่อส่งเสริมงานทางวิชาการ
8. ประเมินผลงานทางวิชาการ
9. เสนอแนะและให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่กรมสามัญศึกษา
10. งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย¹

¹ หน่วยงานนิเทศ กกรมสามัญศึกษา, ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2519 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2519), หน้า 4-5.

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้มองเห็นได้ชัดเจนว่า ศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่ฝ่ายวิชาการและรับผิดชอบในการดำเนินงานการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สำหรับศึกษานิเทศก์ที่มีบทบาทซึ่งมีส่วนช่วยเหลือและร่วมมือกับทางโรงเรียนในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมากที่สุด คือ ศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัด ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดงานศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาประจำจังหวัดไว้ว่า "งานศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาประจำจังหวัด แบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายนิเทศการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ฝ่ายนิเทศการสอน และฝ่ายวิจัยและบริการโสตทัศนศึกษา"¹ นั่นคือ ศึกษานิเทศก์ฝ่ายบริหารโรงเรียนจะนิเทศงานบริหารโรงเรียนประถมศึกษาทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคานบริหารวิชาการ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสามารถบริหารและบริการหลักสูตรให้ครูสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างเต็มที่และบรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร ส่วนศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่นิเทศการสอน จะทำหน้าที่นิเทศให้ครูสามารถใช้หลักสูตร แบบเรียน สื่อการเรียน รวมทั้งการจัดกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดหมายของหลักสูตร สำหรับฝ่ายวิจัยและบริการโสตทัศนศึกษานั้น มีหน้าที่ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และประเมินผลในเรื่องที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน การทดลองวิธีสอนใหม่ ๆ การบริการคานหลักสูตร คู่มือครู และอุปกรณ์บางอย่าง แต่การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ต้องดำเนินไปตามแผนปฏิบัติงานประจำปีของหน่วยศึกษานิเทศก์ในแต่ละปี ซึ่งจะกำหนดขึ้นตามนโยบายของการจัดการศึกษา และนโยบายการนิเทศการศึกษาตามขอบเขตหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ ในสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน งานการนิเทศการศึกษา ยังประสบปัญหาหลายด้าน ดังที่ วิจิตร (ธีระกุล) วรรุทบางกูร ได้กล่าวถึงปัญหาที่สำคัญๆ ดังนี้

¹ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย
ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2519 หน้า 9-10.

1. จำนวนศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดกับจำนวนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา เทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่อยู่ในความรับผิดชอบนั้น ไม่สมมูลกัน สักส่วนของศึกษานิเทศก์ต่อโรงเรียน คอครู ยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่จะทำให้ ใดคุณภาพและทั่วถึง จนทำให้มีคำกล่าววว่า ศึกษานิเทศก์บางแห่งจะออกไปพิเศษเฉพาะ โรงเรียนที่ไปมาสะดวก ไม่คำนึงถึงโรงเรียนในท้องถิ่นที่อยู่ไกล ทั้งยังออกนิเทศไม่สม่ำเสมออีกด้วย

2. การไม่เป็นเอกภาพของโรงเรียนประถมศึกษา เนื่องจากโรงเรียนมีหลาย สังกัด ไม่สะดวก ไม่มีความคล่องตัวในการนิเทศและติดตามผล

3. งานนิเทศการศึกษา ไต่งบประมาณทางเดียว จากกรมสามัญศึกษา กระทรวง- ศึกษาธิการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีบให้ งบประมาณไม่เพียงพอกับรายจ่าย การจัดสรรงบประมาณก็กระทำโดยเพียงแต่ให้คำร้องอยู่เท่านั้น จึงไม่สามารถจะกระตุ้นหรือปรับ ปรุงงานด้านนี้ได้อย่างแท้จริง

4. ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องของขาดความเข้าใจและความรวม มือกันอย่างใกล้ชิด งานจึงไม่สำเร็จ

5. ศึกษานิเทศก์เป็นหน่วยงานที่ขึ้นอยู่กับศึกษาธิการจังหวัด ซึ่งมีงานครอบคลุม กว้างขวางมาก บางครั้งศึกษาธิการจังหวัดมอบหมายงานให้ศึกษานิเทศก์ทำจนล้นมือ และ งานบางครั้งไม่ใช่งานวิชาการ¹ สำหรับปัญหาที่ประสบอยู่เกี่ยวกับงานนิเทศการศึกษา ในข้อ 5 นี้ไปสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ เรื่อง "การปฏิบัติงาน ของศึกษานิเทศก์ในเขตการศึกษา 11"² ที่กล่าวถึง การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัด ความหนาที่ด้านต่าง ๆ ที่ได้ผลมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ การปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย²

¹ วิจิตร (ธีระกุล) วรรุขบางกูร, กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ และ สุพิชญา ธีระกุล, การนิเทศการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พีชเนศ, 2519), หน้า 11-12.

² ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์, "การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ในเขตการศึกษา 11", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ- มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า จ.

ซึ่งจะเห็นว่า แทนที่ศึกษานิเทศก์จังหวัดจะได้ปฏิบัติงานด้านวิชาการเป็นอันดับหนึ่ง กลับกลายเป็นการปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายมาเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนการปฏิบัติงานด้านวิชาการเป็นอันดับรองลงมา ดังนั้น โอกาสที่ศึกษานิเทศก์จังหวัด จะทำการนิเทศโรงเรียนต่าง ๆ ย่อมจะลดน้อยลง จากปัญหาสำคัญ ๆ และผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ ย่อมจะชี้ให้เห็นว่า การที่โรงเรียนประถมศึกษาจะหวังพึ่งศึกษานิเทศก์แค่เพียงฝ่ายเดียวในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนั้น ย่อมเป็นไปได้ยาก จำเป็นที่แต่ละโรงเรียนจะต้องจัดดำเนินการ ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนของตนเองอย่างจริงจัง และให้มีประสิทธิภาพ โดยการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนของกันชน สำหรับโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมักจะประสบปัญหาต่าง ๆ ทางด้านการศึกษา ดังที่ ส่ายหยุด จำปาทอง ได้จำแนกไว้ดังนี้

1. จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การที่จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นมากในแต่ละชั้น ย่อมทำให้ครูประสบปัญหาในการสอนมากขึ้น เพราะนักเรียนมีพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน สติปัญญาแตกต่างกัน แนวการสอนและวิธีสอนหลายอย่างหลายแบบก็มีความจำเป็นเพิ่มขึ้น เพื่อความเหมาะสมกับเด็กแต่ละกลุ่ม หรือแต่ละคน
2. ความรู้ในสาขาวิชาการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ไม่มียุคไหนเหมือนกับยุคนี้ ที่ได้มีการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นในสาขาวิชาต่าง ๆ ครูจำเป็นต้องมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ
3. แนวคิดและการเรียนการสอนใหม่เกิดขึ้นในระยะยี่สิบปีที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า มีแนวคิดและแนวการเรียนการสอนเกิดขึ้นหลายอย่าง อาทิเช่น การจัดสอนโดยไม่มีชั้น การสอนโดยใช้ครูเป็นคณะ เป็นต้น
4. จำนวนครูใหม่เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการขยายการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในทุกระดับ จำนวนครูใหม่ที่เพิ่งสำเร็จจากสถาบันฝึกหัดครู หรือครูช่วยสอนยังไม่มีประสบการณ์ในการสอนที่จะทำให้การเรียนการสอนเป็นผลดีเท่าที่ควร
5. จำนวนครูที่ขาดวุฒิครูยังมีจำนวนมาก โดยเฉพาะโรงเรียนในชนบทและโรงเรียนราษฎร์ ยังมีครูเก่าที่มีพื้นฐานวิชาสามัญอยู่เป็นจำนวนมาก และไม่สนใจจะเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาครู

6. การเปลี่ยนแปลงในจุดมุ่งหมายของการศึกษา ยังมีครูเป็นจำนวนมากที่เข้าใจว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาของเด็ก คือ สอนให้เด็กมีความรู้เพื่อสอบได้ใด ๆ อาทิเช่น สอนให้เด็กเป็นผู้มีความคิดเป็นของตนเอง เป็นผู้มีศีลธรรม จรรยา หรือบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ในสังคม มีความสำคัญไม่น้อย¹

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว ในปัจจุบันนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายและแนวพัฒนาการศึกษาในระดับต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการที่คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเห็นว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2503 และแผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 2 พุทธศักราช 2512 ไม่อาจสนองความต้องการอันจำเป็นของสังคมไทยในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ ให้สนองความต้องการและการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จึงได้มีประกาศให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ซึ่งได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาไว้ดังนี้

"การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐาน และให้สามารถคงสภาพอ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณได้ มีความสามารถประกอบอาชีพ ตามควรแก่วัย และความสามารถได้ และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข"

การจัดสถานศึกษาระดับประถมศึกษา หึงจัดเป็นตอนเดียวตลอด ใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี

ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524 ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาภาคบังคับหรือประถมศึกษา ภาคบังคับที่มีคุณภาพเท่าที่จัดโดยเอกชน การกำหนดเป้าหมายไว้สูงเช่นนี้ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายที่จะเร่งขยายการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึง ภายใน 4 ปี โดยจัดการศึกษาภาคบังคับเป็น 6 ปี ตามระบบ

¹ วิจิตร (ธีระกุล) วรุษบางกูร, กัญญา ศรีกาฬสินธุ์ และ สุพิชญา ธีระกุล, การนิเทศการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พีชเนต, 2519), หน้า 13-14.

การศึกษาใหม่ แม้ว่าจำนวนชั้นเรียนจะลดไป 1 ชั้นเรียน แต่ปริมาณนักเรียนที่จบชั้น
 ประถมปีที่ 4 จะขึ้นไปเรียนต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 เพิ่มขึ้น ทำให้จำนวนนักเรียน
 ประถมศึกษาทั้งหมดเพิ่มขึ้นอย่างมาก¹

สรุปเป้าหมายนักเรียนระดับประถมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ
 ระยะที่ 4 พ.ศ. 2520-2524²

หน่วย : คน

ระดับชั้น	2520	2521	2522	2523	2524
ประถมศึกษา	7,695,121	7,698,238	8,433,217	9,137,486	9,625,156

นอกจากนี้ ในการพัฒนาประถมศึกษานี้ ยังต้องเร่งปรับปรุงคุณภาพให้ทัดเทียม
 กัน และปรับปรุงหลักสูตร คือ เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กได้มี
 ประสบการณ์ทั้งในคานทักษะ คานเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต คานเสริมสร้างลักษณะ
 นิสัย และคานการงานและพื้นฐานอาชีพ พร้อมทั้งมุ่งลดอัตราการซ้ำชั้น

โดยเฉพาะขณะนี้ หลักสูตรประถมศึกษาได้เปลี่ยนแปลงใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับ
 แผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 4 ในปีการศึกษา 2521 ก็ได้ประกาศใช้หลักสูตรประถม
 ศึกษา พุทธศักราช 2521 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั่วประเทศ ซึ่งหลักสูตรใหม่นี้แตกต่างจาก
 หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 เป็นอันมาก ทั้งในคาน จุดหมาย หลักการ
 โครงสร้าง การจัดการเรียนการสอน การจัดชั้นเรียน การใช้สื่อการเรียน
 ตลอดจนการประเมินผลการเรียน กระทรวงศึกษาธิการตระหนักดีว่า ขั้นตอนของการนำ

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนา
 การศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนัก
 เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2520), หน้า 19.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 23.

หลักสูตรไปใช้ จะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจขั้นพื้นฐาน เสนอแนะวิธีการปฏิบัติในการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนการประเมินผลและติดตามผลการใช้หลักสูตรให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ โดยการจัดการอบรมวิทยากรเป็นรุ่น ๆ จนกระทั่งถึงครูผู้สอน แต่การอบรมเพียงชั่วระยะเวลาอันสั้นนั้น ไม่อาจทำให้ครูเข้าใจกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างถ่องแท้ ทางหนึ่งที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรใหม่บรรลุเป้าหมายได้โดยการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนของตนขึ้น โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 2 ซึ่งประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ยึดถือวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีโบราณมาก เกรงครีในลัทธิศาสนา ทำให้มีปัญหาทั้งในด้าน การปกครอง การบริหารงาน และการใช้ภาษาไทยเป็นอย่างยิ่ง การเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของนักเรียนไทยมุสลิม ต้องเรียนภาษาไทยก่อน 1 ปี ซึ่งเรียกว่าชั้นเด็กเริ่มเรียน เพื่อฝึกพูดและเรียนรู้อาษาไทยก่อน จึงจะเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีการพิจารณาเป็นกรณีพิเศษ ตลอดทั้งครูผู้สอนก็ต้องมีความสามารถแตกต่างจากครูในเขตศึกษาอื่น นอกจากนี้ภัยอันเกิดจากขบวนการโจรก่อการร้าย ที่มักจะเอาโรงเรียนหรือครูเป็นสังคอรอง ดังปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอมา ทำให้โรงเรียนต้องปิดเรียนบาง ครูไม่กล้าไปสอนบาง ภัยอันนี้ทำให้มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ทั้งในชนบทและในเมือง ความหวังที่จะให้เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาเข้าไปเยี่ยมเยียน ช่วยเหลือ หรือปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในแต่ละโรงเรียนนั้น เป็นเรื่องที่ทำไต่ยาก

ดังนั้น เพื่อที่จะแก้ปัญหาในด้านการจัดการศึกษา และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาได้ตรงเป้าหมายที่สุด ก็โดยการที่โรงเรียนประถมศึกษาแต่ละโรงเรียนจัดดำเนินการนิเทศการศึกษาขึ้นภายในโรงเรียนของตนเอง ดังที่คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้กล่าวไว้ในรายงานว่า "การนิเทศการศึกษาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนที่ได้ผลแท้จริง จะต้องเป็นการนิเทศภายในโรงเรียนเอง"¹ ซึ่งการจัดการ

¹ลีปพนนท์ เกตุทัต, "การปฏิรูปการศึกษา", ใน รายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 132.

นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ย่อมก่อให้เกิดผลดีในการดำเนินงานของโรงเรียนหลายประการ ดังที่ อาคม จันทสุนทร ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. เป็นการช่วยเหลือส่งเสริมกำลังของศึกษานิเทศก์และผู้บริหารการศึกษา ซึ่งมีไม่เพียงพอที่จะนิเทศการศึกษาให้ทั่วถึง
2. การนิเทศโดยบุคลากรในโรงเรียนเองนั้น ผู้นิเทศเป็นผู้ใกล้ชิดกับปัญหาที่มีอยู่ในโรงเรียน ย่อมมีความรู้ในปัญหาได้ดี และสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดกว่าที่จะให้คนภายนอกมานิเทศ
3. ผู้นิเทศภายในโรงเรียนมีความคุ้นเคยกับครูอยู่แล้ว ทำให้บรรยากาศในการนิเทศทำได้โดยเป็นกันเอง ไม่ต้องเสียเวลาสร้างความคุ้นเคย เหมือนกับศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหารการศึกษาภายนอกโรงเรียน
4. ผู้นิเทศในโรงเรียนสามารถจะติดตามการปฏิบัติงาน หรือผลงานนิเทศได้ตลอดเวลา เพราะอยู่ใกล้ชิดกัน และสามารถทำให้งานดำเนินไปถึงจุดหมายโดยไม่ขาดความต่อเนื่อง¹

จากที่กล่าวมาทั้งหมดแล้วนั้น จะเห็นว่าการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมีความจำเป็นและมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาในเขตศึกษา 2 ซึ่งประสบปัญหาและอุปสรรคหลาย ๆ ด้าน ดังที่กล่าวแล้ว การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการช่วยปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน ทั้งนี้จึงน่าที่จะมีการศึกษาถึงการปฏิบัติในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ในด้านกระบวนการในการดำเนินงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียน โครงการและกิจกรรมที่ปฏิบัติจริงในโรงเรียน ปัญหาและอุปสรรคของการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์

---

¹ อาคม จันทสุนทร, "การนิเทศภายในโรงเรียน", ใน ผู้บริหารกับการนิเทศการศึกษาและการดำเนินงานทางวิชาการของโรงเรียน (เอกสารฉบับที่ 32/2519 ฝ่ายนิเทศการสอน เขตศึกษา 6 ลพบุรี), หน้า 10.

ในการปรับปรุงระบบบริการการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการในการดำเนินงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
ในเขตศึกษา 2
2. เพื่อศึกษาโครงการ และกิจกรรมที่ปฏิบัติจริงในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขต
ศึกษา 2
3. เพื่อศึกษา ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการนิเทศการศึกษา ในโรงเรียนประถม-
ศึกษา ในเขตศึกษา 2

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ต้องการจะศึกษาเฉพาะวิธีปฏิบัติในการจัดการนิเทศการศึกษา ภาย
ในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตศึกษา 2 ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตอนต้นถึงตอน
ปลาย มาจนถึงปีการศึกษา 2520 เท่านั้น
2. ศึกษาเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาในเขตศึกษา 2 คือ จังหวัดยะลา ปัตตานี
นราธิวาส และสตูล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนประชาบาล และ
โรงเรียนเทศบาล ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ถึงชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

ครู หมายถึง ผู้สอนประจำโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่ง อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ ผู้ช่วย
อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชาต่าง ๆ ในหมวดวิชาภาษาไทย สังคมศึกษา
วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ พลานามัย ศิลปะศึกษา และทัศนศึกษา ของ
โรงเรียนประถมศึกษา

การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของผู้
บริหารโรงเรียนในอันที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอนภายใน
โรงเรียนให้ดีขึ้น ทำให้เกิดการเพิ่มพูนในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูเกิดความคิด
ริเริ่มในวิชาชีพ และก่อให้เกิดผลในขั้นสุดท้ายคือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมี
ประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบกระบวนการในการดำเนินงานนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาของ เขตศึกษา 2.
2. ทำให้ทราบถึงโครงการและกิจกรรมที่ปฏิบัติจริงในโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละประเภทของ เขตศึกษา 2
3. ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละประเภทของ เขตศึกษา 2
4. ผลการวิจัยจะช่วยให้โรงเรียนประถมศึกษาของ เขตศึกษา 2 มอง
เห็นความสำคัญและจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน
ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งพวก (Stratified Random Sampling) สำหรับเลือกโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด ยะลา นราธิวาส ปัตตานี และสตูล ดังนี้

1.1 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดยะลา และ นราธิวาส สุ่มตัวอย่างร้อยละ 50 ได้โรงเรียน 2 โรงเรียน และโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดปัตตานีและสตูลทุกโรงเรียน รวมเป็นโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาทั้งสิ้น 4 โรงเรียน

1.2 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาล สุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 50 ของโรงเรียนเทศบาลทั้งหมดของแต่ละจังหวัดที่อยู่ในเขตศึกษา ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลทั้งสิ้น 10 โรงเรียน

1.3 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในจังหวัด ยะลา นราธิวาส ปัตตานี และสตูล ดำเนินการดังนี้

ก. สุ่มตัวอย่างเอาจำนวนอำเภอ ร้อยละ 30 จากจำนวนอำเภอ และกิ่งอำเภอทั้งหมดในแต่ละจังหวัด รวมเป็นอำเภอที่สุ่มได้ 10 อำเภอ

ข. สุ่มตัวอย่างเอาจำนวนโรงเรียน ร้อยละ 20 จากจำนวนโรงเรียนทั้งหมดในเขตอำเภอที่สุ่มได้ รวมเป็นโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่สุ่มได้ 30 โรงเรียน

1.4 ครูผู้สอนประจำโรงเรียนประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา เทศบาลและองค์การบริหารส่วนจังหวัด สุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 50 จากจำนวนครูแต่ละโรงเรียนที่สุ่มได้

1.5 ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนในแต่ละโรงเรียนที่สุ่มได้ รวมตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 662 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามที่ประกอบด้วยแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และแบบปลายเปิด (Open-end) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนและครู แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษาของ เขตศึกษา 288

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษาของ เขตศึกษา 289

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา 3 โรงเรียน หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามและรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองและทางไปรษณีย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีทางสถิติ โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการเปรียบเทียบความคิดเห็น โดยใช้ Z - test ที่ระดับความเชื่อมั่น .05

ลำดับขั้นในการเสนอข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดลำดับขั้นตอนของการเสนอข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย

- บทที่ 2 รายงานหรือเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล
บทที่ 4 ผลการวิจัย
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ
ในส่วนสุดท้ายเป็นบรรณานุกรมและภาคผนวกต่าง ๆ

004742